

Tielse hondenpenningen

Een historisch – archeologisch overzicht

Jan van Oostveen

Publicatie nummer	261
Auteur	Jan van Oostveen
Fotografie	Jan van Oostveen tenzij anders vermeld
Foto voorpagina	Hondenpenning van de stad Tiel uit het jaar 1940.

Versie	Reden uitgifte
1.0	Initiële versie

© 2017, Jan van Oostveen. Tiel.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, fotografie, microfilm en of welke andere wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

No part of this edition may be reproduced in any form by print, photocopy, photography, microfilm or any other means without written permission of the author.

1. Inleiding	4
2. Historisch perspectief	5
2. Tielse hondenpenningen	6
2.1 Hondenpenning uit het jaar 1893	6
2.2 Hondenpenning uit het jaar 1906	7
2.3 Hondenpenning uit het jaar 1915	8
2.4 Hondenpenning uit het jaar 1921	9
2.5 Hondenpenning uit het jaar 1922	10
2.6 Hondenpenning uit het jaar 1933	11
2.7 Hondenpenning uit het jaar 1940	11
2.8 Hondsdolheid (Rabiës)	12
3. Tot slot	13
Geraadpleegde literatuur:	14

1. Inleiding

Elk jaar moeten hondenbezitters weer hondenbelasting afdragen. Waarom moeten we deze belasting betalen en hoe kon gecontroleerd worden of de belasting voor het desbetreffende jaar was afgedragen? De historie van dit type belasting en de kwitanties in de vorm van hondenpenningen die door de stad Tiel werden verstrekt, staan in deze rapportage centraal.

2. Historisch perspectief

In het jaar 1848 werd in Nederland een nieuwe grondwet van kracht. Op basis van deze grondwet werd de Gemeentewet op 29 juni 1851 gepubliceerd. In deze Gemeentewet werden handvatten voor het heffen van hondenbelasting gegeven. Reden van het heffen van hondenbelasting was het beperken / reguleren van loslopende honden en het inperken van hondsdoelheid.

»De Redactie vereenigt zich gaarne met de strekking van deze persiflage, en hoopt dat eene hondenbelasting of de Policie een einde moge maken aan de groote vrijheid, welke hier ter stede aan het bedoelde beestensoort gelaten wordt.»

Afbeelding 1: Mededeling uit het Tielsch Stads- en arrondissements-weekblad van 10 september 1852 waarbij de redactie zich achter de hondenbelasting schaarde om zo het aantal loslopende honden te beperken.

Op basis van de Gemeentewet uit 1851 werd in Tiel in het jaar 1852 voorbereidingen getroffen om hondenbelasting te gaan heffen. Nadat er Ministeriële aanmerkingen op het concept besluit tot heffing van hondenbelasting waren binnengekomen,¹ werden de conclusie van de commissie (Pitlo, Rink en Tilanus) tot het heffen van hondenbelasting op juni 1853² aangenomen.

De Commissie in wier handen gesteld waren de stukken betrekkelijk de hondenbelasting en het losloopen der honden doet rapport, waarvan de conclusiën worden aangenomen.

Afbeelding 2: Mededeling uit de Tielsche Courant van 22 juni 1853.

Als bewijs van de jaarlijkse afdracht van hondenbelasting werden zogenaamde hondenpenningen aan de hondeneigenaar verstrekt. Deze hondenpenning diende aan de halsband van de hond bevestigd te worden.

Om controle op hondenbelasting te vereenvoudigen hadden de hondenpenningen elk jaar een andere vorm. Het opschrift was tot ver in de jaren dertig van de twintigste eeuw ieder jaar identiek. Op één zijde stond het wapenschild van de stad Tiel: een dubbelkoppige adelaar onder het wapen van Gelderland (twee staande leeuwen). Op de andere zijde staat het jaartal waarin de belasting was afgedragen boven een (identificatie)nummer. Het (identificatie)nummer werd naderhand aangebracht. Om dit nummer netjes uitgelijnd te krijgen waren van te voren (uitlijn)puntjes op de penning gegoten. De penningen zijn van koper en in later tijd ook van kupronikkel gemaakt.

De introductie van hondenbelasting in Tiel was ten opzichte van steden zoals Rotterdam en Amsterdam,³ relatief laat. In laatstgenoemde steden moest al in de 18de eeuw hondenbelasting worden betaald en ook in deze steden werden hondenpenningen gebruikt. Daarbij werd in de hoogte van de aanslag wel onderscheid gemaakt tussen huishonden, jachthonden en stalhonden. Eerstgenoemden werden daarbij als laagste en laatstgenoemde als hoogste aangeslagen. De laatst bekende historische vermelding van hondenpenningen in Tiel van het begin van de jaren veertig van de 20ste eeuw.⁴

¹ Tielsch Stads- en arrondissements-weekblad, 6 mei 1853

² Nieuwe Tielsche Courant, 17 juni 1853.

³ Polak, 1939.

⁴ De Waalbode, 10 april 1940.

2. Tielse hondenpenningen

Het is aannemelijk dat in of kort na het jaar 1854⁵ hondenbelasting in Tiel werd ingevoerd. Vooralnog zijn er geen Tielse hondenpenningen uit het derde kwart van de 19de eeuw bekend.

De vroegst bekende Tielse hondenpenning is gedateerd 1888 en bevindt zich in de collectie van het geldmuseum. Daarnaast bevinden zich in deze collectie hondenpenningen van de jaren 1889, 1890, 1891, 1892, 1894, 1895, 1898 en 1903.

Naast deze hondenpenningen in het geldmuseum zijn de volgende Tielse hondenpenningen bekend.

2.1 Hondenpenning uit het jaar 1893

In de collectie van het Flipje en Streekmuseum Tiel bevindt zich een hondenpenning uit het jaar 1893.⁶ Het betreft een circa 2,4 cm hoge koperen penning in de vorm van een schild. Op de voorzijde onder het draagoog is het wapen van Tiel aangebracht. Op de keerzijde staat het jaartal 1893 en is het (administratieve) nummer 170 boven puntjes aangebracht.

Afbeelding 3: Hondenpenning van de stad Tiel uit het jaar 1893 met administratief nummer 170.

Bron foto: <http://www.collectiegelderland.nl/organisaties/streekmuseumtiel/voorwerp-03163> (website bezocht 5 juli 2015);

Fotobewerking: Jan van Oostveen

⁵ In het Regionaal Archief Rivierenland is de vroegste vermelding van de kohier van de belasting op honden van het jaar 1857.

⁶ <http://www.collectiegelderland.nl/organisaties/streekmuseumtiel/voorwerp-03163>, item nummer 03163, website bezocht op 5 juli 2015.

2.2 Hondenpenning uit het jaar 1906

De hondenpenning uit 1906 is in de vorm van een achtbladige rozet. Op de voorzijde van deze in 2013 door een particulier in Tiel gevonden penning staat het gekroonde wapen van Tiel. Op de keerzijde van deze 31 mm hoge koperen penning staat het jaartal 1906 boven het (administratieve) nummer 289. Wederom is dit administratieve nummer boven puntjes aangebracht.

Afbeelding 4: Hondenpenning van de stad Tiel van het jaar 1906 en administratief nummer 289.

Bron: <http://www.bodemvondstenwereld.nl/viewtopic.php?f=554&t=51548> (website bezocht 5 juli 2015);

Fotobewerking: Jan van Oostveen

2.3 Hondenpenning uit het jaar 1915

De penning die in het jaar 1915 werd gebruikt is een zeskantig model. Op de voorzijde weer het gekroonde wapen van Tiel. Op de keerzijde staat het jaar met bijbehorend administratief nummer. De afmetingen van deze penning zijn onbekend maar geschat wordt dat de penning circa 3 cm hoog is.

Afbeelding 5: Hondenpenning die wordt toegeschreven aan de stad Tiel uit het jaar 1915 en administratief nummer 74.

Bron: <http://www.muntenbodenvondsten.nl/index.php?topic=31474.0> (website bezocht 5 juli 2015);

Fotobewerking: Jan van Oostveen

2.4 Hondenpenning uit het jaar 1921

Een Tielse hondenpenning van het jaar 1921 wordt in de catalogus van Kooij afgebeeld. De BATO bezit ook een tweetal hondenpenningen van dit jaar die afkomstig zijn uit de voormalige collectie van Guus Taconis.

De koperen 28 mm hoge hondenpenning is in de vorm van een wapenschild. Op de voorzijde het gekroonde wapenschild van Tiel. Op de keerzijde het jaar 1921 boven een administratief nummer. In dit geval de nummer 86 en 126.

Afbeelding 6: Hondenpenningen van de stad Tiel van het jaar 1921 met administratieve nummers 86 en 126. Collectie BATO.

2.5 Hondenpenning uit het jaar 1922

De Tielse hondenpenning van het jaar 1922 bevindt zich ook in de collectie BATO. Ook deze 32 mm hoge penning is afkomstig uit de voormalige collectie van Guus Taconis. Deze hondenpenning is gemodelleerd in de vorm van een hanger. Wederom op de voorzijde het gekroonde wapenschild van Tiel en op de achterzijde het jaar 1922 boven het administratieve nummer 288. Afwijkend ten opzichte van de vorige penningen is het materiaal die verkoperd nikkel lijkt te zijn.

Afbeelding 7: Hondenpenningen van de stad Tiel van het jaar 1922 met administratief nummer 288. Collectie BATO.

2.6 Hondenpenning uit het jaar 1933

Een ovale hondenpenning uit het jaar 1933 staat in de publicatie van Kooij afgebeeld. Naast de plaatsnaam staat op deze penning het jaar van uitgifte.

2.7 Hondenpenning uit het jaar 1940

De hondenpenning die in het jaar 1940 is uitgegeven is afwijkend van alle andere penningen. In dit geval is een penning in de vorm van een hond uitgegeven. Op de keerzijde de plaatsnaam Tiel voor No en het administratieve nummer en dit weer boven het jaartal 1940.

Afbeelding 8: Hondenpenningen van de stad Tiel van het jaar 1940 met administratief nummer 450. Collectie BATO.

2.8 Hondsdolheid (Rabiës)

Binnen de collectie BATO (voormalige collectie Guus Taconis) bevindt zich ook nog een aluminium draagpenning als bewijs dat de hond tegen hondsdolheid is ingeënt. Deze penning wordt na 1950 gedateerd en zou wel eens uit het jaar 1997 kunnen stammen.⁷ Leverancier van het vaccin is de Canadese firma Connaught Laboratories geweest.

Afbeelding 9: Aluminium penning als bewijs dat is ingeënt tegen Rabiës. Collectie BATO.

⁷ http://www.rulabinsky.com/vaersdb/findfield.php?EVENTS=ON&PAGENO=2575&ER_VISIT=Yes website bezocht op 5 juli 2015.

3. Tot slot

Hondenbelasting in Tiel blijkt dus al meer dan 150 jaar te worden geheven. In navolging tot steden als Amsterdam en Rotterdam en onder invoering van de nieuwe grondwet uit 1848 en de daarop volgende Gemeentewet uit 1851 werd ook in Tiel hondenbelasting ingevoerd. Dit met als doel om vooral de loslopende honden te beperken. Als betalingsbewijs werden penningen aan de halsband van de hond gedragen. Dit gebruik is zeker tot in het begin van de jaren veertig van de 20ste eeuw in Tiel toegepast.

Geraadpleegde literatuur:

Kooij, A.J., 1998. *Nederlandse Hondenbelastingpenningen*. Hilversum.

Polak, E., 1939. Rotterdamsche hondenpenningen uit vroeger tijd. In: *Rotterdamsch Jaarboekje*, reeks 4, jaargang 7, p. 94-102.